

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010.

Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2024. gada 29. maijā

Satversmes tiesas 4. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Jānis Neimanis, tiesneši Gunārs Kusiņš un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (ieteikums Nr. 46/2024),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt Darba likuma 60. panta trešo daļu (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 92. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no 2018. gada 1. aprīļa.

2. Apstrīdētā norma paredz, ka darbinieks var celt Darba likuma 60. panta otrajā daļā paredzēto prasību tiesā triju mēnešu laikā no dienas, kad viņš uzzināja vai viņam vajadzēja uzzināt par šā panta pirmās daļas noteikumu pārkāpumu.

Darba likuma 60. panta pirmā daļa noteic, ka darba devējam ir pienākums noteikt vienlīdzīgu darba samaksu vīriešiem un sievietēm par tādu pašu darbu vai vienādas vērtības darbu.

Savukārt šā panta otrā daļa paredz: “Ja darba devējs pārkāpis šā panta pirmās daļas noteikumus, darbiniekam ir tiesības prasīt atlīdzību, kādu darba devējs parasti maksā par tādu pašu darbu vai vienādas vērtības darbu.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;

5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punkts noteic, ka Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta likuma normas satversmība, tādēļ pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē ietverto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs cēlis prasību tiesā pret savu darba devēju par neizmaksātās darba samaksas un atlīdzības par morālā kaitējuma piedziņu. Gan pirmās instances tiesa, gan apelācijas instances tiesa prasību noraidīja citstarp tāpēc, ka Pieteikuma iesniedzējs bija nokavējis apstrīdētajā normā noteikto triju mēnešu termiņu prasības celšanai tiesā.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētajā normā noteiktais triju mēnešu termiņš prasības celšanai tiesā, ja prasījums tiek pamatots ar vienlīdzīgu tiesību un atšķirīgas attieksmes aizlieguma principa pārkāpumu atalgojuma noteikšanā, ir nesamērīgi īss salīdzinājumā ar vispārējo Darba likuma normu, kas paredz, ka visi prasījumi, kas izriet no darba tiesiskajām attiecībām, noilgst divu gadu laikā, ja likumā nav noteikts īsāks noilguma termiņš. Tādējādi ar apstrīdēto normu esot aizskartas Pieteikuma iesniedzējam Satversmes 1. pantā, 91. panta pirmajā teikumā un 92. panta pirmajā teikumā ietvertās pamattiesības.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai tikai tad, ja tā ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs pārsūdzējis pirmās instances tiesas spriedumu apelācijas instances tiesā, savukārt apelācijas instances tiesas spriedumu Senātā. Ar Senāta rīcības sēdes lēmumu atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību. Minētais lēmums nav pārsūdzams. Tātad Pieteikuma iesniedzējs ir izmantojis visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas pirmajam teikumam konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no [datums], kad stājās spēkā Senāta rīcības sēdes lēmums par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2024. gada 3. aprīlī. Tādējādi minētais termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrās daļas un ceturtās daļas pirmā teikuma prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums. Par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē atzīstama juridiskā argumentācija, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

7.1. Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 1. pantam. Tomēr pieteikumā nav norādīti juridiski apsvērumi, kas pamatotu apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 1. pantam.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 1. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktā noteiktajām prasībām.

7.2. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst arī Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, jo tā paredz atšķirīgu attieksmi attiecībā uz termiņu prasības celšanai tiesā darbiniekam, kurš prasību pamato ar vienlīdzīgu tiesību un atšķirīgas attieksmes aizlieguma principa pārkāpumu atalgojuma noteikšanā.

Vērtējot to, vai apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. pantā ietvertajam tiesiskās vienlīdzības principam, Satversmes tiesa noskaidro: 1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos; 2) vai apstrīdētā norma paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām; 3) vai šāda attieksme ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 4) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (sk. *Satversmes tiesas 2020. gada 2. novembra sprieduma lietā Nr. 2020-14-01 8. punktu*).

Lai noskaidrotu, vai un kuras personu grupas atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos, ir nepieciešams noteikt galveno šīs grupas vienojošo pazīmi (sk. *Satversmes tiesas 2015. gada 23. novembra sprieduma lietā Nr. 2015-10-01 17. punktu*). Turklāt Satversmes tiesai ir jāizvērtē arī tas, vai nepastāv kādi būtiski apsvērumi, kas norāda, ka šādas personu grupas neatrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos (sk. *Satversmes tiesas 2013. gada 9. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2012-14-03 17.2. punktu*).

Izvērtējot, vai atšķirīgā attieksme ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu, Satversmes tiesa noskaidro, vai apstrīdētā norma ir: 1) pieņemta, ievērojot normatīvajos aktos paredzēto kārtību; 2) izsludināta un publiski pieejama atbilstoši normatīvo aktu prasībām; 3) pietiekami skaidri formulēta, lai persona varētu izprast no tās izrietošo tiesību un pienākumu saturu un paredzēt tās piemērošanas sekas. Pamattiesību ierobežojumam jābūt noteiktam tādā likumdošanas procesā, kas atbilst labas likumdošanas principam (sk. *Satversmes tiesas 2022. gada 21. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2021-27-01 18. un 31. punktu*).

Savukārt noskaidrojot, vai atšķirīgā attieksme atbilst samērīguma principam, Satversmes tiesa pārbauda: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu (sk., piemēram, *Satversmes tiesas 2021. gada 15. janvāra sprieduma lietā Nr. 2020-21-01 13. punktu*).

Pieteikumā norādīts, ka vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos atrodas darbinieki, kuri cēlušies tiesā prasību par darba

samaksas atlīdzību, kas pamatota ar vienlīdzīgu tiesību un atšķirīgas attieksmes aizlieguma principa pārkāpumu atalgojuma noteikšanā, un darbinieki, kuri cēlušies tiesā prasību par darba samaksas atlīdzību, kas nav pamatota ar vienlīdzīgu tiesību un atšķirīgas attieksmes aizlieguma principa pārkāpumu atalgojuma noteikšanā.

Tāpat pieteikumā vispārīgi norādīts, ka ar apstrīdēto normu noteiktā atšķirīgā attieksme esot noteikta ar pienācīgā kārtībā pieņemtu tiesību normu, taču tai neesot objektīva un saprātīga pamata. Tomēr pieteikumā nav sniegts Satversmes tiesas judikatūrai atbilstošs juridiskais pamatojums tam, vai iespējamai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, juridiski argumenti par atšķirīgās attieksmes atbilstību samērīguma principam.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktā noteiktajām prasībām.

7.3. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka apstrīdētā norma neatbilst arī Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, jo tajā noteiktais triju mēnešu termiņš prasības celšanai tiesā nav taisnīgs un nenodrošina paredzamu tiesas procesu. Pieteikumā ir citēta Satversmes tiesas un Eiropas Savienības Tiesas judikatūra, norādīts uz Pieteikuma iesniedzējam Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietverto pamattiesību iespējamo ierobežojumu, kā arī izteikti vispārīgi apsvērumi par šā ierobežojuma leģitīmo mērķi un neatbilstību samērīguma principam.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka taisnīga tiesa kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs tiesas process aptver vairākus savstarpēji saistītus elementus, tostarp tiesības uz pieeju tiesai. Šīs tiesības var tikt ierobežotas tiktāl, ciktāl tās netiek atņemtas pēc būtības (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2012. gada 20. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2011-16-01 15. punktu un 2018. gada 14. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-23-01 12. punktu*). Viens no personas tiesību uz pieeju tiesai ierobežojuma veidiem ir regulējums, kas noteic konkrētu tiesību izmantošanas procesuālo termiņu. Procesuālie termiņi ir saistīti ar tiesiskās stabilitātes principu un vērsti uz lietas atrisināšanu saprātīgā laika posmā (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 3. jūnija sprieduma lietā Nr. 2008-43-0106 9. punktu*).

Lai izvērtētu, vai tiesību norma, kas ierobežo personas tiesības uz taisnīgu tiesu, atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, Satversmes tiesa noskaidro: 1) vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar normatīvajos aktos noteiktā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 2) vai tam ir leģitīms mērķis; 3) vai pamattiesību ierobežojums atbilst samērīguma principam. Savukārt, izvērtējot

pamattiesību ierobežojuma atbilstību samērīguma principam, Satversmes tiesa noskaidro, vai: 1) likumdevēja paredzētie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai; 2) vai šo mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par personas tiesībām nodarīto kaitējumu (*sal. sk. Satversmes tiesas 2015. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2014-31-01 12. un 15. punktu*).

Tomēr pieteikumā ir atkārtoti pausti Pieteikuma iesniedzēja apsvērumi par to, ka apstrīdētā norma paredz nevienlīdzīgu attieksmi pret darbiniekiem, kuri cēlušies tiesā prasību par darba samaksas atlīdzību, kas pamatota ar vienlīdzīgu tiesību un atšķirīgas attieksmes aizlieguma principa pārkāpumu atalgojuma noteikšanā. Minētie apsvērumi attiecas uz prasījumu izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, nevis uz apstrīdētajā normā ietvertā tiesību uz pieeju tiesai ierobežojuma satversmību. Tādējādi pieteikumā nav sniegts Satversmes tiesas judikatūrai atbilstošs pamatojums apstrīdētās normas iespējamai neatbilstībai Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktā noteiktajām prasībām.

Nemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 4. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [...] pieteikuma (pieteikums Nr. 46/2024).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Jānis Neimanis